

TIM FLANNERY

EUROPA O ISTORIE NATURALĂ

Traducere din limba engleză de
CORINA HĂDĂREANU

Tim Flannery este om de știință, explorator și conservaționist. A publicat peste 130 de lucrări științifice și câteva cărți, incluzând bestsellerurile internaționale *The Weather Makers*, *Throwing Way Leg*, *Here on Earth* și *Among the Islands*. A primit distincția Australian of the Year în 2007, iar din 2001 în 2013 a fost Comisar de Mediu al Australiei.

LITERA
București
2020

CUPRINS

Introducere 13

I. ARHİPELAGUL TROPICAL 100–34 milioane de ani în urmă

Capitolul 1. Destinația Europa	21
Capitolul 2. Primul explorator al Hațegului.....	25
Capitolul 3. Dinozauri pitici, degenerați.....	34
Capitolul 4. Insulele de la răscruccea lumii	38
Capitolul 5. Origini și europeni primitivi	42
Capitolul 6. Broasca-mamoș	47
Capitolul 7. Marea catastrofă	54
Capitolul 8. O lume postapocaliptică	58
Capitolul 9. Un nou răsărit, noi invazii.....	64
Capitolul 10. Messel – o fereastră spre trecut	71
Capitolul 11. Marele recif de corali al Europei.....	76
Capitolul 12. Povești din canalizarea pariziană	79

II. DEVENIREA UNUI CONTINENT 34–2,6 milioane de ani în urmă

Capitolul 13. <i>La grande coupure</i> (Marea ruptură).....	89
Capitolul 14. Pisici, păsări și olmi	96
Capitolul 15. Minunatul Miocen	101

Capitolul 16. Un bestiar din Miocen	109
ReCapitolul 17. Extraordinarele maimuțe ale Europei.....	117
Capitolul 18. Primele maimuțe cu postură verticală.....	121
Capitolul 19. Lacuri și insule	129
Capitolul 20. Criza de salinitate messiniană	135
Capitolul 21. Pliocenul – vremea lui Laocoон.....	138

III. ERELE GLACIARE

2,6 milioane–38 000 de ani în urmă

Capitolul 22. Pleistocenul – poarta către lumea modernă ...	149
Capitolul 23. Hibrizii – Europa, mama metisajului.....	157
Capitolul 24. Întoarcerea maimuțelor bipede.....	164
Capitolul 25. Neanderthalienii.....	170
Capitolul 26. Bastarzii.....	180
Capitolul 27. Revoluția culturală.....	186
Capitolul 28. Despre ansambluri și elefanți.....	192
Capitolul 29. Alți giganți din zona temperată	198
Capitolul 30. Fiarele gheții	204
Capitolul 31. Ce au desenat strămoșii.....	212

IV. EUROPA OAMENILOR

De acum 38 000 de ani până în viitor

Capitolul 32. Talerele balanței.....	223
Capitolul 33. Îmblânzitorii	231
Capitolul 34. De la cai la prăbușirea Imperiului Roman.....	236
Capitolul 35. Pustiirea insulelor.....	241

Capitolul 36. Calmul și furtuna	246
Capitolul 37. Supraviețuirea	253
Capitolul 38. Expansiunea globală a Europei	261
Capitolul 39. Noii europeni	265
Capitolul 40. Animalele Imperiului.....	269
Capitolul 41. Întoarcerea lupilor în Europa	276
Capitolul 42. Primăvara tăcută a Europei	283
Capitolul 43. Resălbăticirea	288
Capitolul 44. Recrearea giganților	297
Envoi	304
Mulțumiri	305
Note	307
Indice	339

CAPITOLUL 1

DESTINATIA EUROPA

Când pilotezi o mașină a timpului, trebuie să stabilești două coordinate: timpul și spațiul. Unele părți ale Europei sunt inimagineabil de vechi, aşa că există numeroase opțiuni. Rocile pe care sunt așezate Țările Baltice sunt unele dintre cele mai vechi de pe Pământ, datând de acum mai bine de trei miliarde de ani. Pe atunci, viața consta din organisme simple, unicelulare, iar în atmosferă nu exista oxigen liber. Derulăm rapid înainte 2,5 miliarde de ani și ajungem într-o lume cu o viață complexă, dar în care suprafața uscatului este în continuare pustie. În urmă cu 300 de milioane de ani, uscatul a fost colonizat de plante și de animale, dar nici unul dintre continente nu s-a rupt încă de marea masă de uscat cunoscută sub numele de Pangeea. Chiar și după ce Pangeea s-a rupt în două, formând supercontinentul sudic Gondwana și omologul lui nordic Eurasia, Europa nu devenise încă o entitate distinctă. Întradevăr, abia în urmă cu 100 de milioane de ani, în ultima parte a epocii dinozaurilor (perioada cretacică), a început să se contureze o regiune zoogeografică europeană.

Acum 100 de milioane de ani, nivelul mărilor era mult mai ridicat decât astăzi și o uriașă suprafață marină, aşa-numita Mare Tethys (creată atunci când s-au separat supercontinentele Eurasia și Gondwana) se întindea din Europa până în Australia. Un braț al Mării Tethys, cunoscut ca Strâmtoarea Turgai, constituia o importantă barieră zoogeografică, separând Asia de Europa. Oceanul Atlantic, acolo unde exista la vremea respectivă, era foarte îngust. La nord era mărginit de un pod de pământ care lega America de Nord și Groenlanda de Europa. Cunoscută drept Coridorul De Geer, această punte de uscat trecea aproape de Polul Nord, frigul și întunericul sezonier limitând speciile care puteau să facă traversarea. Africa mărginea Marea Tethys la sud, iar apele de mică adâncime pătrundeau mult în ceea ce este astăzi Sahara

centrală. Forțele geologice care în timp aveau să desprindă Peninsula Arabică de marginea estică a Africii și să deschidă Valea Marelui Rift (lărgind astfel continentul african) nu începuseră încă să lucreze.

Arhipelagul european de acum 100 de milioane de ani era poziționat unde se află Europa astăzi – la est de Groenlanda, la vest de Asia și centrat pe o regiune care se întindea între 30 și 50 de grade latitudine nordică de Ecuator. Locul cel mai potrivit spre care să ne îndreptăm mașina timpului ar fi insula Bal (care face parte astăzi din regiunea baltică). De departe cea mai mare și mai veche insulă din Arhipelagul european, Bal trebuie să fi jucat un rol vital în dezvoltarea faunei și a florei primare din Europa. Este însă frustrant că nici o fosilă din ultima parte a epocii dinozaurilor nu a fost găsită pe întreaga suprafață de uscat, așa că tot ce știm despre viața în insula Bal provine de la câteva rămășițe de plante și de animale care au fost duse de ape în mare și s-au păstrat în sedimentele vizibile acum în Suedia și în sud-estul Rusiei. N-ar avea nici un rost să aterizăm cu mașina timpului într-un pustiu atât de înfricoșător.¹

Este important să precizăm, totuși, că pustiurile înfricoșătoare sunt normă în paleontologie. Pentru a explica influența lor puternică, trebuie să apelez la Signor-Lipps – nu vreun italian vorbăreț, ci doi profesori erudiți. Philip Signor și Jere Lipps și-au unit forțele în 1982 ca să supună spre confirmare un principiu important în paleontologie: „Întrucât registrul fosilelor organismelor nu este niciodată complet, nici primul, nici ultimul organism dintr-un taxon dat nu va fi înregistrat ca fosilă“.² Exact la fel cum anticii au tras vălul modestiei peste momentul critic din legenda Europei răpite de taur, ne informează Signor-Lipps, geologia a acoperit cu un văl momentul conceperii zoogeografice a Europei, lăsându-ne să ne setăm busola mașinii timpului între acum 86 de milioane și acum 65 de milioane de ani, când o gamă de o diversitate uimitoare de depozite de fosile păstrează dovezi din copilaria viguroasă a Europei. Depozitele s-au format pe lanțul de insule Modac, la sud de Bal. Acum multă vreme, Modac a fost încorporat într-o regiune care cuprinde cam o duzină de țări din estul Europei – din Macedonia la vest până în Ucraina la est. În vremea

Imperiului Roman, această mare fâșie de teren acoperea două provincii întinse, Moesia și Dacia, de unde provine și numele.

La vremea sosirii noastre, părți mari din Modac sunt împinsă deasupra valurilor oceanului de primele răbufniri ale forțelor tectonice care, în timp, aveau să formeze Alpii europeni, în vreme ce alte fragmente alunecă sub mare. În mijlocul acestui vârtej de activitate tectonică se află insula Hațeg, un loc înconjurat de vulcani submarini care erup din când în când până la suprafață, împrăștiind cenușă deasupra uscatului. A rezistat milioane de ani până la momentul vizitei noastre, permitând dezvoltarea unei flori și faune unice. Cu o suprafață de aproximativ 80 000 de kilometri pătrați, cam de mărimea insulei caraibiene Hispaniola, Hațeg este o insulă izolată la 27 grade nord de Ecuator, separată de 200–300 de kilometri de ocean adânc de vecina cea mai apropiată, Bomas (Masivul Boemiei din zilele noastre). Astăzi, Hațeg face parte din Transilvania, în România, iar fosilele care se găsesc aici sunt printre cele mai abundente și mai diverse din Europa din ultima parte a epocii dinozaurilor.

Să deschidem ușa mașinii timpului și să păsim pe pământul Hațegului, tărâmul dragonilor. Am ajuns la sfârșitul unei toamne superbe. Soarele strălucește reconfortant, dar la această latitudine se află destul de jos pe cer. În aer este o căldură tropicală, iar sub picioarele noastre scârțâie nispul alb și fin al unei plaje strălucitoare. Vegetația din apropiere este un amestec de tufișuri înflorite, de mică înăltîme, dar prin alte locuri cresc palmieri și ferigi dominate de arbori ginkgo, cu frunzele îngălbene de toamnă gata să cadă la primul semn al iernii, blândă și ea, care se apropie.³ Vedem, de asemenea, semne, sub forma unor văi largi și adânci care pornesc din înăltîmile din depărtare, că ploile au un caracter sezonier pronunțat.

Pe o coamă muntoașă uscată, zărim niște copaci uriași care seamănă cu cedrii de Liban. Aparținând speciei acum dispărute *Cunninghamites*, ei sunt de fapt un fel de chiparoși dispăruți și ei de multă vreme. La doi pași de noi, un iaz cu ferigi este împodobit cu nuferi și mărginit de copaci care seamănă izbitor cu familiarul platan londonez. Nuferii și platani sunt supraviețuitori antici,

iar Europa a păstrat un număr surprinzător de astfel de „dinozauri vegetali“⁴ cameni și cărți

Privirile ne sunt atrase de la uscat către marea de azur, al cărei țărm este presărat cu ceea ce, la prima vedere, par niște cauciucuri de camion opalescente, cu niște încrețituri sinuoase. Strălucesc cu o frumusețe stranie în soarele tropical. Undeva departe, în mare, o furtună a ucis o colonie de amoniți – moluște asemănătoare cu nautilii, ale căror cochilii pot depăși un metru în diametru – iar valurile, vântul și curenții le-au adus cochiliile pe țărmul Hațegului.

În timp ce mergem prin nisipul care sclipește, simțim la un moment dat un miros greu. În fața noastră zace o masă informă, ca o lipitoare uriașă, rămasă pe țărm la reflux. Este o creatură cum nu mai există astăzi alta – un plesiozaur. Cele patru înnotătoare, care altădată îl propulsau cu putere, zac acum nemîșcate pe nisip. Din corpul ca un butoi iese un gât neobișnuit de lung, terminat cu un cap mic, încă săltat de valuri.

Din pădure ies, târșâind picioarele, trei figuri gigantice asemănătoare unor vampiri înfășurați în pelerine de piele, fiecare de înălțimea unei girafe. Foarte puternici și cu ochi diavolești, cei trei înconjoară cadavrul, pe care cel mai mare dintre ei îl decapitează fără efort cu ciocul lui de 3 metri lungime. Prădătorii se învârt în jurul corpului și îl consumă, cu mușcături sălbaticе. Treziți la realitate de spectacol, ne întoarcem la siguranța mașinii timpului.

Ceea ce am văzut sugerează ce loc ciudat este Hațegul. Creaturile care arată a vampiri sunt un fel de pterozauri uriași cunoscuți ca *Hatzegopteryx*. Acesta, și nu vreun dinozaur cu colți, este prădătorul din vârful lanțului trofic. Dacă ne-am fi aventurat spre interiorul insulei am fi întâlnit și prada lui obișnuită – mai multe tipuri de dinozauri pitici. Hațeg a fost un loc straniu din două puncte de vedere: straniu pentru noi deoarece datează dintr-o vreme în care dinozaurii stăpâneau Pământul, dar straniu și pentru epoca dinozaurilor, deoarece – ca și restul arhipelagului european – a fost un ținut izolat, cu o ecologie și o faună foarte neobișnuite.

CAPITOLUL 2

PRIMUL EXPLORATOR AL HAȚEGULUI

Povestea despre cum am ajuns să aflăm despre Hațeg și creaturile lui este una aproape la fel de uimitoare ca ținutul însuși. În 1895, când romancierul irlandez Bram Stoker scria *Dracula*, un nobil din Transilvania, Franz Nopcsa von Felső-Szilvás, baron de Săcel, stătea în castelul lui, preocupat nu de sânge, ci de oase. Oasele cu pricina erau un dar de la sora lui Ilona, care le găsise în timp ce se plimba pe malul unui râu de pe moșia familiei Nopcsa. Se vedea clar că erau foarte, foarte vechi. Astăzi, castelul din Săcel al familiei Nopcsa este o ruină, dar în 1895 era un conac elegant cu două etaje, cu mobilă de nuc, o bibliotecă mare și o sală de bal al cărei interior grandios se mai întrețărește prin ferestrele sparte. Deși modestă după standardele europene, moșia furniza suficiente venituri să-i permită Tânărului Nopcsa să-și urmeze pasiunea pentru oasele străvechi.

Nopcsa avea să devină unul dintre cei mai extraordinari paleontologi care au existat vreodată, și totuși astăzi este aproape uitat. Călătoria lui intelectuală a început când a plecat de la castel, cu oasele primite în dar, ca să studieze științele la Universitatea din Viena. Lucrând în general singur, el a stabilit curând că oasele găsite de sora lui erau din craniul unui fel de dinozaur primitiv de mici dimensiuni, cu botul asemănător unui cioc de rață.¹ Fascinat, contele s-a apucat de ceea ce avea să devină munca lui de-o viață – învierea morților din Hațeg.

Savant cu preocupări multiple, singuratic și excentric, Nopcsa a văzut multe lucruri mai lăptede decât alții, deși se descria el însuși ca suferind de „căderi nervoase“. În 1992, dr. Eugene Gaffney, o autoritate incontestabilă în fosile de țestoase, a remarcat că Nopcsa, „în perioadele lui de luciditate, își concentra mintea asupra cercetării dinozaurilor și a altor fosile de reptile“, dar între aceste momente de strălucire erau perioade de întuneric și

de excentricitate.² În zilele noastre, Nopcsa ar fi fost probabil diagnosticat ca suferind de tulburare bipolară. Oricare ar fi fost boala lui, îl lăsa fără orice simț al etichetei. De fapt, el manifesta de cele mai multe ori „un talent colosal pentru grosolanie“.³

Un exemplu concluzionant a fost relatat de dr. Tilly Edinger, pionier al cercetării creierelor fosilelor, care a realizat un studiu despre Nopcsa în anii 1950. În primul lui an la universitate, Nopcsa a publicat o descriere a craniului lui de dinozaur – o realizare remarcabilă. Și când l-a întâlnit pe cel mai eminent paleontolog al vremii, Louis Dollo – și el un aristocrat –, Tânărul conte s-a lăudat: „Nu este minunat că eu, atât de Tânăr, am scris aşa un memoriu excelent?“⁴ Mai târziu, Dollo avea să-i facă un compliment sarcastic, amintind de Nopcsa ca de „o cometă ce a străbătut cerul nostru paleontologic, răspândind doar un fel de lumină difuză“.⁵

La Universitatea din Viena, Nopcsa pare să fi fost lăsat în general de capul lui. Izolat de colegi, independența lui a mers până într-acolo încât a inventat singur un clei cu care să-și lipească fosilele. Dar a avut un coleg, profesorul Othenio Abel, care îi împărtășea interesul pentru paleobiologie. Abel era un fascist care fondase un grup secret de 18 profesori care colaborau ca să distrugă carierele în cercetare ale „comuniștilor, social-democraților și evreilor“. El fusese cât pe ce să fie ucis când un coleg, profesorul K.C. Schneider, încercase să îl împuște. Când naziștii au venit la putere, Abel a emigrat în Germania. Vizitând Viena după Anschluss, în 1939, a văzut steagul nazist fluturând la universitate și a declarat că era cea mai fericită zi din viața lui. Nopcsa avea modul lui de a se purta cu Abel. Când Nopcsa s-a îmbolnăvit, el l-a chemat pe Abel la apartamentul lui, cerându-i unuia dintre cei mai mari paleontologi ai Europei (care era totuși un om de rând) să-i ducă iubitului lui o haină și o pereche de mănuși purtate.⁶

În timp ce Nopcsa își studia dinozaurii, în el clocotea o a doua pasiune. Cutreierând satele Transilvaniei, îl întâlnise pe contele Drašković și se îndrăgostise de el. Cu doi ani mai în vîrstă decât Nopcsa, Drašković era un aventurier din Albania care, la un secol după vizita lui Byron, rămânea un loc exotic, întunecat și primitiv. Influențat de poveștile iubitului, Nopcsa a făcut câteva călătorii cu finanțare privată în Albania, unde a trăit în comunitățile

locale, le-a învățat dialectele și tradițiile, și chiar s-a implicat în disputele lor. O fotografie îl arată în toată splendoarea, îmbrăcat, înarmat și purtând însemnele tradiționale ale unui războinic shqiptar. De un romanticism înflăcărat, Nopcsa era și foarte curios și un documentaristmeticlos, ajungând să fie recunoscut curând ca fiind principalul expert din Europa privind istoria, limba și cultura Albaniei.

Intr-o călătorie făcută în Albania în 1906, Nopcsa l-a întâlnit pe Baiazid Elmas Doda, un cioban care trăia la altitudine, în Munții Blestemați. Nopcsa l-a angajat pe Doda ca secretar și a mărturisit în jurnalul lui că Doda era „singura persoană de la contele Drašković care m-a iubit cu adevărat“.⁷ Relația lui cu Doda avea să dureze aproape 30 de ani și, în 1923, Nopcsa a denumit în onoarea lui o fosilă de țestoasă stranie: *Kallokibotion bajazidi* – „frumosul și rotundul Baiazid“.

Oasele țestoasei fuseseră găsite alături de cele de dinozaur, pe moșia familiei. Cu o lungime de o jumătate de metru, *Kallokibotion* era o creatură amfibie de dimensiune medie, asemănătoare în aparență cu țestoasele de apă dulce din Europa de azi. Dar anatomia osoasă a lui *Kallokibotion* demonstrează că ea era foarte diferită de orice specie actuală, aparținând unui grup străvechi, acum dispărut, de țestoase primitive, ultimii reprezentanți ai uimitoarelor meiolanide.

Meiolanidele au supraviețuit în Australia până la sosirea primilor aborigeni, în urmă cu 45 000 de ani. Ultimile au fost niște creațuri enorme, de mărimea unui automobil, care se deplasau pe uscat, ale căror cozi deveniseră niște bastoane osoase și care aveau pe cap niște coarne mari, curbate, ca ale vitelor. Este foarte probabil că primii australieni să fi văzut ultimii descendenți ai țestoasei „frumoase și rotunde“ a lui Baiazid. Dar câteva au plutit pe mare spre insulele calde, umede și active tectonic, Vanuatu. Sechestrate în pustnicia lor, meiolanidele au supraviețuit până când și aceste ținuturi au fost la rândul lor descoperite – de data aceasta de către strămoșii Ni-Vanuatu, care populează insulele astăzi. Un strat dens de oase măcelărite și gătite de meiolanide datând de acum circa 3 000 de ani marchează sosirea oamenilor. Și aşa s-a pierdut

ultima urmă a ținuturilor Modac – aproape ultimul ecou, într-adevăr, al acelui arhipelag dispărut.

Baiazid, Albania și fosilele au fost principalele constante din viața lui Nopcsa, iar dintre acestea avea să renunțe la una singură. Atașamentul lui pentru Albania a atins apogeul chiar înainte de izbucnirea Primului Război Mondial, când a pus la cale un plan îndrăzneț, dar sortit eșecului, de a invada țara și de a deveni primul ei monarh.* În ciuda distragerii de moment, Nopcsa a rămas cufundat până peste cap în paleontologie și în 1914 a produs o lucrare despre viața dinozaurilor din Transilvania care a revoluționat înțelegerea Europei timpurii.⁸ Deosebit la cercetările lui este faptul că a analizat fosilele ca pe rămășițele unor creaturi vii, care au trăit într-un habitat specific și au răspuns la constrângerile de mediu. Nopcsa a fost, de fapt, primul paleobiolog al lumii.

Nopcsa a demonstrat că Hațegul a fost locuit de doar zece specii de creațuri de mari dimensiuni. Acestea includeau un dinozaur

* Albania se elibera treptat de muribundul Imperiu Otoman, iar în 1913 Marile Puteri din Europa s-au reunit într-un congres la Trieste ca să decidă cine ar trebui să fie desemnat rege. Nopcsa i-a scris șefului de Stat Major al armatei austro-ungare din Trieste, cerând 500 de soldați îmbrăcați civil, dotați cu piese de artillerie. El urma să cumpere două vase mici și rapide cu aburi cu ajutorul căror să invadeze Albania, instaurând un regim prieten Imperiului Austro-Ungar. Campania, i-a transmis Nopcsa generalului, avea să fie rapidă și să culmineze cu o paradă triumfală pe străzile capitalei Tirana, avându-l în frunte pe Nopcsa călare pe un cal alb. Nu toate motivele lui Nopcsa par să fi fost onorabile, după cum a mărturisit el în jurnal: „Odătă instalat ca monarh european, nu aş avea nici o problemă să fac rost de fondurile necesare, prin căsătoria cu o moștenitoare americană bogată doorică de un titlu regal, un pas care în alte circumstanțe mi-ar provoca repulsie.“ Ministerul britanic de externe nu împărtășea viziunea lui Nopcsa în această chestiune și, la cererea Londrei, congresul l-a desemnat pe prințul german Wilhelm de Wied să fie primul rege al Albaniei. Când a izbucnit Primul Război Mondial și Albania a refuzat să trimită trupe în sprijinul austro-ungarilor, regelui Willie i s-au tăiat fondurile și a fost nevoit să fugă. Albania a rămas fără rege până în 1928, când a urcat pe tron regele Zog I. Dezamăgit și plin de amărăciune, Nopcsa i-a scris lui Smith Woodward, colegul lui paleontolog de la British Museum (acum Muzeul de Istorie Naturală), spunându-i: „Albania mea a murit“.

mic și carnivor identificat după doi dinți (ambii pierduți ulterior), pe care Nopcsa l-a numit *Megalosaurus hungaricus*. *Megalosaurus* este un tip de dinozaur carnivor ale căruia fosile sunt ceva comun în restul Europei, dar în roci mai vechi. Prezența lui în Hațeg apărea ca o anomalie, și curând avea să se demonstreze că *Megalosaurus hungaricus* era una din puținele erori făcute de Tânărul savant.

O curiozitate științifică, meritând aici o mică diversiune, este că prima denumire științifică a lui *Megalosaurus* a fost *Scrotum*. Povestea începe cu prima fosilă de dinozaur, care a fost descrisă și desenată de reverendul Robert Plot, în 1677.⁹ Cartea lui, *The Natural History of Oxfordshire*, este fără îndoială primul tratat modern de istorie naturală în limba engleză și, după moda vremii, acoperea totul, de la plantele, animalele și rocile din Oxfordshire până la clădirile importante și chiar predicile faimoase rostite în bisericile ținutului. Plot a identificat corect fosila respectivă ca fiind un capăt de femur. El s-a gândit că ar fi fost de la un elefant adus în Marea Britanie în timpul presupusei vizite făcute de împăratul Claudio la Gloucester când (potrivit lui Plot) a reconstruit orașul „în memoria căsătoriei frumoasei lui fice Gennissa cu Arviragus, pe atunci regele Britaniei, când este posibil să-și fi adus cu el unii dintre elefanți“. Supărător însă pentru el, Plot nu a reușit să găsească vreo dovadă a prezenței elefanților în vreun loc mai apropiat de Gloucester decât Marsilia.*

După o argumentație lungă și savantă, Plot a tras concluzia că osul, care fusese găsit în apropierea unui cimitir, ar fi putut să provină de la un gigant. La fel ca mulți dintre contemporanii lui, Plot credea că lucrarea din secolul al XII-lea a lui Geoffrey de Monmouth, *The History of the Kings of Britain* (*Istoria regilor Britaniei*), era reală de la cap la coadă. Si atât de puternică era atracția acestor vremuri de început ale Europei, încât Geoffrey de Monmouth și-a început istoria cu un poem inspirat de Vergiliu, în care Brutus, un urmaș al troianului Enea, sosește pe tărmurile Albionului și se căsătorește cu locuitorii originali ai insulei, „giganții din Albion“, întemeind astfel rasa britanică.

* Acestă istorioară stranie este, din păcate, imaginară în întregime.